

Kulturmiljø	Novrup
Nr.	44
Sted/Topografi	Novrup, Esbjerg
Landskabstype	Det bebyggede land
Tema	Landsbyer
Emne	Karakteristiske landsbyer
Tid	1850 – i dag
Karakteristik	Middelalderlandsby med rodde tilbage i jernalder (jernalderbebyggelse sydøst og syd for landsbyen, vikingebebyggelse sydøst for, udgravet flere middelaldergårde). Landsbyen forteagtig, gårdene placeret omkring engarm med forbindelse til marsken. Udskiftet 1797, stjerneudskiftning, gårdene udflyttede, 10 gårde plus et par småbrug, i dag lidt flere, men kun få aktive landbrug. Marsken er opdelt i mange forskellige typer efter kvalitet med hver sit navn, hver gårdejer fik en strimmel af hver type. Desuden var der udejerenge, som var de bedste yderst ved havet, disse var ikke opdelt ved grøfter, her var fællesgræsning, men de er dog siden blevet opdelt. Der går en fællesvej derud. Engvanding på dele af engene fra slutningen af 1800-tallet til o. 1950. Købmandshandel, smedje og andre bierhverv er nedlagt i dag. De fleste gårde er bevaringsværdige og velholdte, fra perioden 1870-1920, Toftegård er dog fra 1810. Der findes et par repræsentanter for lokalstilen (Peder Højer).
Natur Kultur Landskab Arkitektur	Landejendommenes stuehuse har en tidstypisk arkitektur. Ejendommene er ofte længehuse med tegltage eller skiffertage, senere eternittage.
Bevaringstilstand	En af egnens mest homogene og bedst bevarede landsbyer. Meget fin helhed i velholdte gårde, bevarede haver, alléer, hegn og den grønne eng i landsbyens midte. Den gamle vej omkring fortens er noget amputeret. Udsynet over marsken, som yderst stadig er uinddiget, er afskåret først af jernbanedæmningen, siden af Darumvejen, som fik dige i 1980'erne. I den forbindelse skete der en ny jordfordeling af eng- og marskstykker. Det smalle strimmelsystem blev delvis opløst bortset fra yderst, mange af grøfterne er sløjfede. Den gamle markvej derud er væk mellem jernbanen og Darumvej, men bevaret på et stykke syd for Darumvejen. Marsken yderst bruges stadig til kvæggræsning. Muligvis findes stadig spor af engvandingssystemet yderst (spor af dieseldrevet motorpumpe sås stadig 1989). I de seneste år er der bygget flere vindmøller i marsken både nord og syd for Darumvejen. Stjerneudskiftningen er stadig meget synlig, bortset fra syd for landsbyen,

hvor området mellem jernbanen og Darumvejen er udlagt til industri. Den nye Østskov danner en fin ramme omkring ejerlavets gamle marker.

Sårbarhed

Truet af nærheden til Esbjerg. Der blev afholdt en arkitektkonkurrence i 1988 om udformning af ny bydel på Novrups marker, med bevarelse af den gamle landsby, men ikke dens erhvervsgrundlag, dvs. dens omgivelser. En del af gårdene er allerede nedlagt som aktive landbrug. Dens helhed og bevaringsværdier bliver dog understreget både i Kommuneatlas og Landbygninger i Esbjerg Kommune. Ændrede driftsformer har ændret brugen af marsken meget i de sidste 30-40 år, dette vil antagelig fortsætte. Brugerne kommer nu længere borte fra. Den yderste marsk vil fortsætte som græsning, den inderste omdannes til dyrkede marker.

Kontekst

Handel og bierhverv (købmand og smedje).

Kilder

Kommuneatlas Esbjerg.
Landbygninger i Esbjerg Kommune.
Peter Dragsbo: Novrup i 200 år, Mark og Montre 1989, ESM j.nr. 874,
Novrup-undersøgelsen

Historiske kort

Videnskabernes Selskabs Kort 1804.
Hoje Målebordsblade 1861-1863.

